

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 เครื่องมือและอุปกรณ์

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการศึกษาที่หน่วยเวชศาสตร์นิวเคลียร์ ภาควิชารังสีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ดังนี้

3.1.1 แบบบันทึกข้อมูลการบริการตรวจสแกนผู้ป่วย ของหน่วยเวชศาสตร์นิวเคลียร์

แบบบันทึกข้อมูลการบริการตรวจสแกนเฉพาะผู้ป่วยผู้ใหญ่ (adult patients) ของหน่วยเวชศาสตร์นิวเคลียร์ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ วร:06.079 ตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ.2547 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ.2551 ทุกการตรวจ จำนวน 1,808 ใบ โดยคัดแยกข้อมูลตามวิธีการตรวจต่าง ๆ สำหรับการตรวจที่มีจำนวนมาก เช่น การตรวจสแกนกระดูก จะใช้การคำนวณตัวอย่างด้วยวิธีการทางสถิติ และข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อายุและเพศของผู้ป่วย ชนิดของการตรวจ สารเภสัชรังสีที่ใช้ เวลาที่เตรียมสารเภสัชรังสีเสร็จ ปริมาณกัมมันตภาพรังสีเมื่อเตรียมเสร็จ และเวลาที่ผู้ป่วยได้รับสารเภสัชรังสีเข้าสู่ร่างกาย ตัวอย่างแบบบันทึกข้อมูลการบริการตรวจสแกน แสดงในรูป 3.1

3.1.2 เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล รุ่น HP Compaq Presario V3905TU ผลิตโดยบริษัท ฮิวเลตต์ – แพคการ์ด (เอชพี) จำกัด ประเทศสหรัฐอเมริกา แสดงในรูป 3.2

3.1.3 โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Microsoft Office Excel เวอร์ชัน 2003 ผลิตโดยบริษัท ไมโครซอฟท์ (ประเทศไทย) จำกัด แสดงในรูป 3.3

3.1.4 ข้อมูลค่า \overline{D} หรือ D/A_0 ในหน่วย มิลลิเกรย์/เมกกะเบคเคอเรล (NUREG/CR-6345) ของ Nuclear Regulatory Commission, วอชิงตันดีซี, ประเทศสหรัฐอเมริกา ข้อมูลที่แสดงไว้เป็นค่า \overline{D} หรือ D/A_0 ในอวัยวะต่าง ๆ ของสารเภสัชรังสีแต่ละชนิด โดยมีหน่วยเป็น มิลลิเกรย์/เมกกะเบคเคอเรล ของสารเภสัชรังสีที่ให้เข้าสู่ร่างกาย (administered dose) ดังตัวอย่างข้อมูลของสารเภสัชรังสี Tc-99m-MDP แสดงในตาราง 3.1

แบบบันทึกข้อมูลการบริการตรวจสแกนผู้ป่วย หน่วยเวชศาสตร์นิวเคลียร์ ภาควิชารังสีวิทยา

ชื่อ-นามสกุล..... อายุ.....ปี H.N..... OPD.....
 ญาติ.....ก.ก. ส่วนสูง.....ซ.ม. วันที่รับใบบริการตรวจ : Ward.....
 ร.พ.อื่น.....

บันทึกทางการแพทย์ (สำหรับเวชระเบียนแพทย์ / แพทย์ประจำบ้าน)

คำสั่งการตรวจสแกน	1. Bone scan	3. Myocardium perfusion scan
	2. DISIDA scan	6. MUGA scan
	3. GI bleeding scan	7. Renal scan.....
	4. Lung scan	8.

สาเหตุของคำสั่งตรวจสแกน

ระดับความเร่งด่วน	1 (ภายใน 2.4 ชม.)	2 (ภายใน 48 - 72 ชม.)	3 (ตามนัด)

ชนิดการตรวจ : สารเภสัชรังสี : 1. ^{99m}Tc..... 2. ²⁰¹Tl chloride จำนวน.....mCi/MBq
 วิธีให้สารเภสัชรังสี : IV ทับเทคนิค : 1. Flow 2. Routine technique 3. SPECT 4.....
 Medications :
 ลายเซ็น : ว/ด/ป..... เวลา.....น.

ความเห็นร่วมของอาจารย์แพทย์ :
 ลายเซ็น : ว/ด/ป..... เวลา.....น.

บันทึกการนัดและการเตรียมผู้ป่วย (สำหรับจ.น.ท.ทะเบียน/จ.น.ท.รังสีเทคนิค/พยาบาล/นักวิทย์ ฯ)

การนัดผู้ป่วย	การเตรียมผู้ป่วย			
ชนิดการตรวจ :	อธิบายผู้ป่วย	แจกเอกสาร	ให้ชุดศึกษา	ประเมินความเข้าใจของผู้ป่วย
วันที่นัดผู้ป่วยมาตรวจ :				
เวลา :				
ลายเซ็นเจ้าหน้าที่	ลายเซ็นพยาบาล/เจ้าหน้าที่			

บันทึกการเตรียมสารเภสัชรังสี (สำหรับนักเภสัชรังสี / ภาควิชาศาสตร์ / นักรังสีการแพทย์)

สารเภสัชรังสี : 1. ^{99m} Tc..... 2. ²⁰¹ Tl chloride	^{99m} Tc-Generator..... Lot#.....
Lot #.....	QC method :
Expired Date :	% labeling :
Dose :mCi/MBq At time :	% ^{99m} TcO4
ผู้เตรียม :	ผู้ตรวจสอบ :

แบบบันทึกการบริการNM-ix_2547
 06.079

บันทึกการพยาบาล (สำหรับพยาบาล)

ชื่อ-นามสกุล..... H.N.....

การเตรียมผู้ป่วย	การพยาบาล
IV transfusion..... Lot#.....	
Expired Date..... Volume.....ml.	
Administered Time.....	
Medication..... Lot#.....	
Dose..... Administered Time.....	
เจาะเลือดผู้ป่วยจำนวน :ml.	
LMP :	
Pregnancy test :	
สารเภสัชรังสี : 1. ^{99m} Tc..... 2. ²⁰¹ Tl chloride	
Dose.....mCi Administered time.....	
Health education : ☐ After injection of radiopharmaceutical	Evaluation.....
ลายเซ็น	ลายเซ็น

บันทึกการตรวจสแกน (สำหรับเทคนิคเชียน / ภาควิชาศาสตร์ / นักรังสีการแพทย์)

เวลาเริ่มตรวจ :น. เวลาตรวจเสร็จ :น. รวมเวลา :นาที
 เทคนิคการตรวจ : 1. Flow 2. Routine technique 3. SPECT 4.....
 ปัญหา :
 วิธีแก้ไข :
 ผู้จัดทำและตั้งเทคนิค : ผู้ประมวลผลภาพสแกน :
 ผู้ควบคุมการตรวจ :
 ผู้รายงานผลการตรวจ : เวลา :น.
 ลายเซ็นผู้บันทึก :

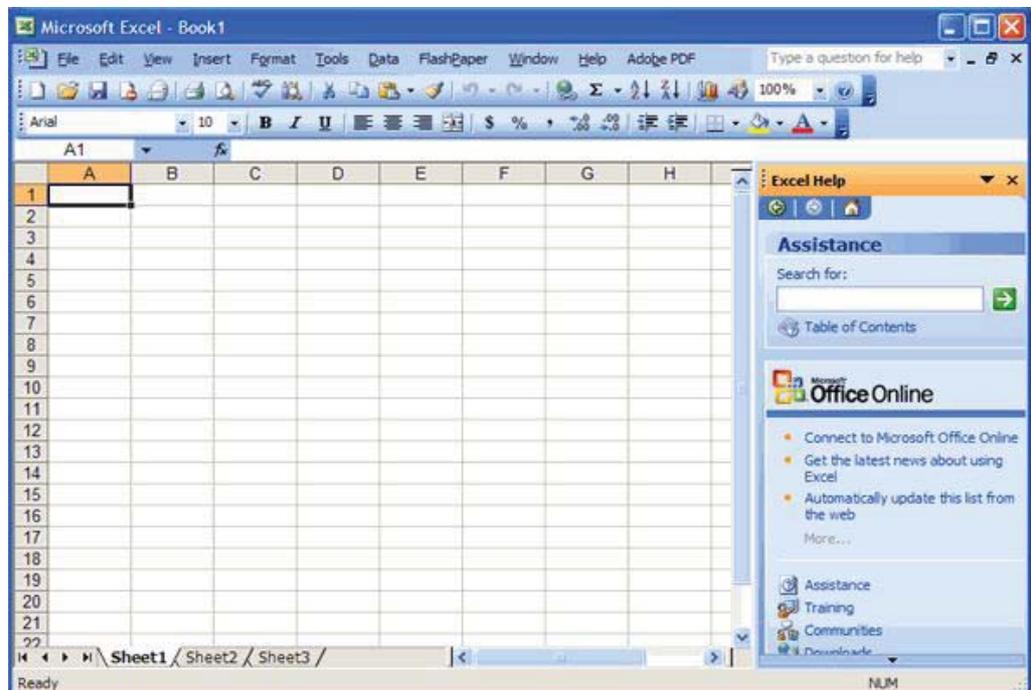
ข้าพเจ้าได้รับทราบข้อมูลวิธีการตรวจด้วยสารกัมมันตรังสีจากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล และยินยอมรับการตรวจด้วยสารกัมมันตรังสีตามคำสั่งแพทย์ทุกประการ

ลงชื่อ..... (ผู้ป่วยหรือญาติ) วันที่.....

รูป 3.1 แบบบันทึกข้อมูลการบริการตรวจสแกนผู้ป่วยของหน่วยเวชศาสตร์นิวเคลียร์ ภาควิชารังสีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วร:06.079 และข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

รูป 3.2 เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล รุ่น HP Compaq Presario V3905TU ผลิตโดย
บริษัท ฮิวเลตต์ – แพคการ์ด (เอชพี) จำกัด

รูป 3.3 หน้าหลักของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ Microsoft Office Excel เวอร์ชัน 2003
ผลิตโดยบริษัท ไมโครซอฟท์ (ประเทศไทย) จำกัด

ตาราง 3.1 แสดงค่า estimate dose ต่อเมกะเบคเคอเรล (D/A_0) ของ Tc-99m MDP ⁽¹⁷⁾

ORGAN	Estimated Radiation Dose for Adult	
	mGy/MBq	rad/mCi
Adrenals	2.5E-03	9.1E-03
Brain	1.9E-03	7.0E-03
Breasts	9.5E-04	3.5E-03
Gallbladder Wall	1.9E-03	6.8E-03
LLI Wall	3.4E-03	1.3E-02
Small Intestine	2.4E-03	8.9E-03
Stomach	1.6E-03	5.8E-03
ULI Wall	2.1E-03	7.9E-03
Heart Wall	1.6E-03	6.0E-03
Kidneys	8.6E-03	3.2E-02
Liver	1.6E-03	6.0E-03
Lungs	1.6E-03	5.8E-03
Muscle	1.9E-03	7.2E-03
Ovaries	3.3E-03	1.2E-02
Pancreas	2.1E-03	7.6E-03
Red Marrow	5.4E-03	2.0E-02
Bone Surfaces	3.5E-02	1.3E-01
Skin	1.2E-03	4.3E-03
Spleen	1.8E-03	6.7E-03
Testes	2.3E-03	8.4E-03
Thymus	1.4E-03	5.1E-03
Thyroid	1.7E-03	6.1E-03
Urinary Bladder Wall	3.3E-02	1.2E-01
Uterus	5.1E-03	1.9E-02
Effective Dose Equivalent	6.1E-03 mSv/MBq	2.2E-02 rem/mCi

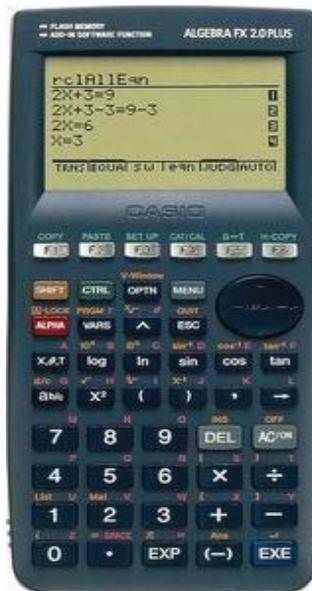
3.1.5 ข้อมูล nominal probability coefficients for stochastic effect ซึ่งกำหนดโดย ICRP publication 103

ข้อมูลนี้ใช้ในการประมาณความเสี่ยงจากปริมาณรังสีที่ผู้ป่วยได้รับการตรวจทางเวชศาสตร์นิวเคลียร์แต่ละชนิด ซึ่ง ICRP ได้กำหนดผลของรังสีแบบ stochastic ไว้ 3 ชนิด คือ การเกิดโรคมะเร็ง การเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม และผลรวมทั้งหมด ดังแสดงในตาราง 3.2

3.1.6 เครื่องคิดเลข รุ่น Algebra FX 2.0 PLUS บริษัท คาลิโอ คอมพิวเตอร์ จำกัด ประเทศญี่ปุ่น แสดงในรูป 3.4

ตาราง 3.2 แสดงค่า nominal probability coefficients ของการเกิด stochastic effect ($\%Sv^{-1}$) ที่กำหนดโดย ICRP publication 103⁽¹³⁾

Exposed population	Cancer	Heritable effects	Total
Whole	5.5	0.2	5.7
Adult	4.1	0.1	4.2

รูป 3.4 เครื่องคิดเลขรุ่น Algebra FX 2.0 PLUS บริษัท คาลิโอ คอมพิวเตอร์ จำกัด ประเทศญี่ปุ่น

3.2 วิธีการศึกษา

3.2.1 การรวบรวมข้อมูลผู้ป่วย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาปริมาณรังสีในผู้ป่วยผู้ใหญ่ (adult patients) ที่เข้ารับการตรวจทางเวชศาสตร์นิวเคลียร์ของโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2547 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ.2551 ทุกการตรวจ โดยรวบรวมข้อมูลผู้ป่วยทุกรายของแต่ละการตรวจ ยกเว้นการตรวจ bone scan, whole body scan (new case), whole body scan (follow up case) และ radioactive iodine uptake (RAIU) ซึ่งมีผู้ป่วยจำนวนมาก จึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้สมการของ Yamane⁽⁹⁾ คือ

$$n = N / \left[1 + N(e)^2 \right] \quad (3.1)$$

โดยที่ n คือ จำนวนตัวอย่าง
 N คือ จำนวนผู้เข้ารับการตรวจนั้น ๆ ทั้งหมด
 e คือ ค่าความคลาดเคลื่อน (ในงานวิจัยนี้ผู้ศึกษากำหนดให้เป็น 5%)

ซึ่งข้อมูลผู้ป่วยที่รวบรวม ประกอบด้วย เลขที่โรงพยาบาล (hospital number; HN) วัน เดือน ปี ที่ผู้ป่วยเข้ารับการตรวจ อายุ เพศ ชนิดการตรวจ สารเภสัชรังสีที่ใช้ เวลาเมื่อเตรียมสารเภสัชรังสีเสร็จ ปริมาณกัมมันตภาพรังสีเมื่อเตรียม และเวลาที่ฉีดสารเภสัชรังสีให้กับผู้ป่วย โดยสร้างแฟ้มข้อมูลผู้ป่วยด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ Microsoft Office Excel ดังแสดงในรูป 3.5

3.2.2 วิธีการคำนวณ administered activity (A_0)

การเตรียมสารเภสัชรังสีสำหรับผู้เข้ารับการตรวจทางเวชศาสตร์นิวเคลียร์โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จะเริ่มเตรียมจากห้องปฏิบัติการเตรียมสารเภสัชรังสี (hot lab) ในรูปของยาฉีดที่วัดปริมาณกัมมันตภาพรังสีให้ได้ตามคำสั่งของแพทย์ ทันทีที่เตรียมเสร็จพยาบาลจะนำสารเภสัชรังสีนั้น ๆ ไปฉีดให้กับผู้ป่วยที่ห้องตรวจ ซึ่งขั้นตอนนี้ต้องใช้เวลาระยะหนึ่งในการเคลื่อนย้ายสารเภสัชรังสี และรอความพร้อมของผู้ป่วยหรือเครื่องตรวจสแกน ทำให้ปริมาณกัมมันตภาพรังสีที่ฉีดเข้าไปในร่างกายผู้ป่วยลดลงตามการสลายตัวของสารกัมมันตรังสี ดังนั้นเพื่อความแม่นยำในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงแบ่งวิธีการคำนวณกัมมันตภาพรังสีที่ผู้ป่วยได้รับ เป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1	2	A	B	C	D		E	F	G	H	I	J	K	L		M	N
					male	Female								mCi	MBq		
3	3/08/2549	2194700	Renal Scan	x		68	Tc-99m	DTPA	3.18	8.58	9.45						
4	29/05/2549	2410602	GI Bleeding Scan		x	69	Tc-99m	O4	25.80	11.16	13.25						
5	17/10/2549	2918802	Renal Scan	x		51	Tc-99m	DTPA	3.73	8.50	10.00						
6	8/08/2549	2179003	Renal Scan		x	37	Tc-99m	DTPA	5.09	8.42	9.15						
7	4/07/2549	2712703	GI Bleeding Scan	x		78	Tc-99m	O4	20.80	8.19	10.50						
8	31/07/2549	2882104	Venogram		x	47	Tc-99m	O4	20.40	8.33	11.00						
9	29/06/2549	2882104	Venogram		x	47	Tc-99m	O4	20.30	8.22	11.30						
10	28/11/2549	2512104	Renal Scan		x	43	Tc-99m	DTPA	3.39	8.40	9.45						
11	3/09/2547	2738306	LLS Scan		x	45	Tc-99m	nanocolloid	0.542	10.11	10.40						
12	2/09/2547	2721806	Renal Scan		x	60	Tc-99m	MAG3	5.15	10.32	11.07						
13	9/10/2549	2842407	Renal Scan		x	61	Tc-99m	DTPA	3.28	8.56	10.10						
14	24/08/2549	2808707	LLS Scan		x	39	Tc-99m	nanocolloid	1.006	9.34	11.30						
15	29/06/2549	2424508	Renal Scan		x	72	Tc-99m	O4	5.01	8.17	9.30						
16	18/07/2549	2899608	Renal Scan	x		52	Tc-99m	DTPA	3.07	9.54	11.27						
17	14/09/2549	2394109	Renal Scan		x	54	Tc-99m	DTPA	3.38	8.45	10.15						
18	24/08/2549	2817010	Renal Scan	x		57	Tc-99m	DTPA	3.28	8.42	10.55						
19	12/10/2549	2915411	Renal Scan	x		67	Tc-99m	DTPA	3.38	8.47	9.50						
20	4/09/2549	1818916	Thallium-Rest	x		47	Tl-201	chloride	1.875	8.38	10.00						
21	27/06/2549	2854418	Renal Scan	x		53	Tc-99m	DTPA	5.28	8.34	9.30						
22	31/08/2549	2895618	Renal Scan		x	77	Tc-99m	DTPA	3.33	8.58	10.20						
23	11/09/2549	2878618	Renal Scan	x		80	Tc-99m	DTPA	3.52	8.52	9.30						
24	31/10/2549	2883318	Renal Scan		x	78	Tc-99m	DTPA	3.29	8.25	9.45						
25	18/12/2549	2932419	MIBI-Persantin	x		50	Tc-99m	MIBI	20.10	9.28	11.05						
26	30/08/2547	1318320	Thallium-Persantin		x	72	Tl-201	chloride	2.01	8.25	9.20						
27	31/07/2549	2619520	GI Bleeding Scan	x		46	Tc-99m	O4	20.80	8.31	9.40						
28	28/12/2549	2680920	Renal Scan	x		22	Tc-99m	MAG3	3.08	9.46	10.50						
29	7/11/2549	2914221	Renal Scan	x		45	Tc-99m	DTPA	3.38	9.19	10.34						
30	16/10/2549	2917321	Thallium-Persantin		x	62	Tl-201	chloride	2.06	8.46	11.10						
31	7/12/2549	2927123	Renal Scan	x		67	Tc-99m	DTPA	3.16	8.41	9.30						
32	27/11/2549	2897323	Renal Scan	x		56	Tc-99m	DTPA	3.31	9.56	10.40						

รูป 3.5 แสดงตัวอย่างการรวบรวมข้อมูลผู้ป่วยจากแบบบันทึกข้อมูลการบริการตรวจสแกนผู้ป่วยลงในโปรแกรม Microsoft Office Excel

ขั้นตอนที่หนึ่ง คำนวณเวลาที่แตกต่าง (elapsed time) โดยการนำเวลาที่ผู้ป่วยได้รับสารเภสัชรังสีเข้าสู่ร่างกาย(administered time) ลบด้วยเวลาที่สารเภสัชรังสีเตรียมเสร็จ (preparation time) ตามสมการ

$$Elapsed Time = Administered Time - Preparation Time \tag{3.2}$$

ขั้นตอนที่สอง นำเวลาแตกต่างที่คำนวณได้จากสมการ (3.2) มาคำนวณกัมมันตภาพรังสีจริงที่ผู้ป่วยได้รับเข้าสู่ร่างกาย โดยใช้สมการ (3.3) และสมการ (3.4)

$$A = A_0 e^{(-\lambda t)} \tag{3.3}$$

$$\lambda = \frac{0.693}{T} \tag{3.4}$$

โดยที่	A	=	กัมมันตภาพที่ผู้ป่วยได้รับ ณ เวลาใด ๆ
	A_0	=	กัมมันตภาพเริ่มต้นที่วัดได้เมื่อเตรียมยาเสร็จ
	t	=	เวลาที่แตกต่างกัน
	T	=	ค่าครึ่งชีวิตของสารเภสัชรังสีนั้น ๆ

ตัวอย่างการคำนวณ เจ้าหน้าที่เตรียมสารเภสัชรังสีหน่วยเวชศาสตร์นิวเคลียร์ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ เตรียมสารเภสัชรังสี Tc-99m-MDP ให้ผู้ป่วยที่ต้องการตรวจสอบกระดูกวัดปริมาณกัมมันตภาพได้ 20.3 มิลลิวูรี ที่เวลา 10.00 น. แต่พยาบาลฉีดสารเภสัชรังสีดังกล่าวให้ผู้ป่วยที่เวลา 10.30 น. สามารถคำนวณค่ากัมมันตภาพจริงขณะที่ผู้ป่วยได้รับเข้าสู่ร่างกาย ได้ดังนี้

คำนวณเวลาที่แตกต่างกัน โดยใช้สมการ (3.2)

$$\begin{aligned} \text{Elapsed Time} &= \text{Administered Time} - \text{Preparation Time} \\ &= (10.30) - (10.00) \\ &= 30 \text{ นาที} \end{aligned}$$

จะได้ว่า เวลาที่แตกต่าง คือ 30 นาที และเนื่องจาก ครึ่งชีวิตของ Tc-99m มีค่าเท่ากับ 6 ชั่วโมง หรือ 360 นาที จากนั้นนำค่าทั้งหมดแทนลงในสมการ (3.3)

$$A = A_0 e^{(-\lambda t)}$$

$$A = A_0 e^{(0.693t/T)}$$

$$A = (20.3) e^{(0.693 \times 30 / 360)}$$

$$A = 19.16 \text{ mCi}$$

หากสารเภสัชรังสี มีหน่วยกัมมันตภาพเป็น คูรี สามารถเปลี่ยนให้เป็นหน่วยสากล คือ เบคเคอเรล ได้ โดย

$$1 \quad \text{Bq} \quad = \quad 1 \quad \text{dps}$$

$$\begin{aligned}
 1 \quad Ci &= 3.7 \times 10^{10} \quad Bq \\
 19.16 \quad mCi &= 708.92 \quad MBq
 \end{aligned}$$

ดังนั้น กัมมันตภาพรังสีทั้งหมดที่ผู้ป่วยรายนี้ได้รับ คือ 708.92 เมกกะเบคเคลอเรล

3.2.3 วิธีการคำนวณปริมาณรังสียังผล

เมื่อทราบค่า A_0 ที่แท้จริงแล้ว สามารถคำนวณปริมาณรังสียังผลได้ โดยใช้ข้อมูลจากตารางแสดงค่า \mathcal{D} หรือ D/A_0 ทั้งร่างกายสำหรับสารเภสัชรังสีชนิดต่าง ๆ (ตาราง 3.3) แล้วแทนค่าลงในสมการ

$$D = A_0 \mathcal{D} \quad mSv \quad (3.6)$$

จากตัวอย่างการคำนวณในข้อ 3.2.2 ค่า A_0 ได้เท่ากับ 708.92 เมกกะเบคเคลอเรล และจากตาราง 3.3 ได้ค่า \mathcal{D} สำหรับการคำนวณปริมาณรังสียังผลของสารเภสัชรังสีชนิด Tc-99m-MDP คือ 6.1×10^{-3} มิลลิซีเวิร์ต/เมกกะเบคเคลอเรล จากนั้น แทนค่า A_0 และ \mathcal{D} ลงในสมการ (3.6)

$$D = A_0 \mathcal{D}$$

$$D = (708.92 \text{ MBq})(6.1 \times 10^{-3} \text{ mSv/MBq})$$

$$D = 4.32 \text{ mSv}$$

ดังนั้น ผู้ป่วยที่เข้ารับการตรวจสแกนกระดูกรายนี้ จะได้รับปริมาณรังสียังผลเท่ากับ 4.32 มิลลิซีเวิร์ต

ค่าปริมาณรังสียังผลที่คำนวณได้จากผู้ป่วยแต่ละรายในการตรวจแต่ละชนิด จะนำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำค่าเฉลี่ยที่ได้ ไปคำนวณหาความเสี่ยงในการเกิดมะเร็งชนิดร้ายแรงต่อไป

ตาราง 3.3 แสดงค่า \overline{S} หรือ D/A_0 ทั้งร่างกายสำหรับสารเภสัชรังสีชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้⁽¹⁷⁾

Radiopharmaceutical		Effective Dose for Adult (mSv/MBq)
Tc-99m	MDP	6.1×10^{-3}
Tc-99m	O4	1.1×10^{-2}
Tc-99m	DTPA	8.2×10^{-3}
Tc-99m	RBC (in vitro labeling)	7.3×10^{-3}
Tc-99m	DISIDA	2.2×10^{-2}
Tc-99m	RBC	7.2×10^{-3}
Tc-99m	Sulfur Colloid	1.4×10^{-2}
Tc-99m	MAA	1.3×10^{-2}
Tc-99m	Nanocolloid	2.4×10^{-2}
Tc-99m	Leukocyte	2.0×10^{-2}
Tc-99m	MIBI	1.5×10^{-2}
Tc-99m	MAG3	1.2×10^{-2}
Tc-99m	DMSA	1.6×10^{-2}
I-131	MIBG	2.1×10^{-1}
I-131	Sodium Iodide	1.1×10^1
I-131	Sodium Iodide (0% thyroid uptake)*	7.2×10^{-2}
In-111	Octreotide	1.17×10^{-1}
Tl-201	Chloride	1.6×10^{-1}

* ข้อมูลจาก ICRP 53

3.2.4 การประมาณความเสี่ยงในการเกิดมะเร็งชนิดร้ายแรง และการเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม

วิธีประมาณความเสี่ยงในการเกิดมะเร็งชนิดร้ายแรงสำหรับผู้ป่วยที่เข้ารับการตรวจเวชศาสตร์นิวเคลียร์ในโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ทำได้โดยการนำปริมาณรังสียังผลเฉลี่ยของแต่ละการตรวจ ซึ่งมีหน่วยเป็น ซีเวิร์ต คูณกับค่า nominal probability coefficients ของการเกิด stochastic effect ซึ่งกำหนดโดย ICRP publication 103 ดังแสดงในตาราง 3.2 โดยที่ผลลัพธ์ที่ได้ จะเป็นเปอร์เซ็นต์ความเสี่ยงในการเกิดมะเร็งชนิดร้ายแรงและความเสี่ยงในการเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรมต่อการตรวจนั้น ๆ ดังสมการ (3.7) และ (3.8) ตามลำดับ

$$\text{Cancer risk}(\%) = (\text{effective dose in Sv}) \times (\text{fatal cancer risk}) \quad (3.7)$$

$$\text{Heritable effect}(\%) = (\text{effective dose in Sv}) \times (\text{heritable effect}) \quad (3.8)$$

และสามารถคำนวณร้อยละของความเสี่ยงต่อบุคคล ความเสี่ยงต่อกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา และความเสี่ยงต่อการตรวจทางเวชศาสตร์นิวเคลียร์จำนวน 10,000 ครั้ง โดยใช้สมการ (3.9), (3.10) และ (3.11) ตามลำดับ

$$\begin{aligned} \text{Detriment caused per patient } (\%) \\ = (\text{mean EDE in Sv}) \times (\text{risk in adult}) \end{aligned} \quad (3.9)$$

$$\begin{aligned} \text{Number of detriment caused to the study group} \\ = (\text{mean EDE in Sv}) \times (\text{risk in adult}) \times (n \text{ of study group}) \end{aligned} \quad (3.10)$$

$$\begin{aligned} \text{Number of detriment caused per 10,000 examinations} \\ = (\text{mean EDE in Sv}) \times (\text{risk in adult}) \times 10,000 \end{aligned} \quad (3.11)$$

ตัวอย่างการคำนวณ สมมติให้ปริมาณรังสียังผลเฉลี่ยของผู้ป่วยที่เข้ารับการตรวจสแกนกระดูกในโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ มีค่าเท่ากับ 4.32 มิลลิซีเวิร์ต สามารถคำนวณความเสี่ยงในการเกิดมะเร็งชนิดร้ายแรง และความเสี่ยงในการเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรมต่อการตรวจสแกนกระดูกได้ โดยใช้ข้อมูลจากตาราง 3.2 และแทนค่าลงในสมการ (3.7) และ (3.8)

$$\begin{aligned}
 \text{Cancer risk (\%)} &= (\text{effective dose in Sv}) \times (\text{fatal cancer risk in adult}) \\
 &= (4.32 \times 10^{-3}) \times (4.1) \\
 &= 0.0177
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{Heritable effect(\%)} &= (\text{effective dose in Sv}) \times (\text{heritable effect in adult}) \\
 &= (4.32 \times 10^{-3}) \times (0.1) \\
 &= 0.0004
 \end{aligned}$$

ดังนั้น ผู้ป่วยที่เข้ารับการตรวจสแกนกระดูกในโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ จะได้รับความเสี่ยงในการเกิดมะเร็งชนิดร้ายแรงเท่ากับ 0.0177 เปอร์เซ็นต์ และได้รับความเสี่ยงในการเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรมเท่ากับ 0.0004 เปอร์เซ็นต์

3.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแสดงจำนวนผู้เข้ารับการตรวจทางเวชศาสตร์นิวเคลียร์แต่ละชนิดในโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่เป็นร้อยละ คำนวณระยะเวลาแตกต่างระหว่างเวลาที่เตรียมสารเภสัชรังสีเสร็จกับเวลาที่ให้สารเภสัชรังสีเข้าสู่ร่างกายผู้ป่วยเป็นเวลาเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนวณค่าเฉลี่ยกัมมันตภาพรังสีที่ผู้ป่วยได้รับเข้าสู่ร่างกาย ปริมาณรังสียังผลเฉลี่ยสำหรับการตรวจแต่ละชนิด และคำนวณความเสี่ยงในการเกิดมะเร็งชนิดร้ายแรง และโอกาสเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม สำหรับการตรวจแต่ละชนิดเป็นร้อยละ